

**BOSHLANG`ICH TA`LIMDA O`QUVCHILARNI ONA TILI DARSLIGI
YORDAMIDA KASBLAR OLAMI BILAN TANISHTIRISH**

Shodiyev N.

O`zbekiston-Finlandiya Pedagogika Instituti

Pedagogika kafedrası professori

Yusufova Shahzoda Behzod qizi

Pedagogika kafedrası 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tili fani orqali boshlang`ich sinf o`quvchilarini kasblar olami haqida tanishtirish bilan bog`liq misollar keltiriladi.

Kalit so`zlar: kasbga yo`naltirish, kasb-hunar, kasblar olami, o`quvchilarni tanishtirish, ona tili fani.

O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yilning 29-apreldagi PF-5712 sonli “O`zbekiston Respublikasi Xalq ta`limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to`g`risida”gi hamda “Professional ta`limni yanada takomillashtirishga doir qo`shimcha chora-tadbirlar to`g`risida” gi farmonlari mamlakatimizda yosh avlodni kasbga yo`naltirish ishini yanada jonlantirib yubordi.

Mazkur jarayonni amalga oshirishda boshlang`ich ta`lim o`qituvchisi nafaqat o`quvchilarga ilm-fan olamining dastlabki bilimlarini beradi, balki, ushbu jarayonda o`quvchilarni kasbga yo`naltiradi. Shu sababli, boshlang`ich sinf ona tili fani darsliklarining bu sohadagi imkoniyatlarini namoyon qilishga ehtiyoj bor.

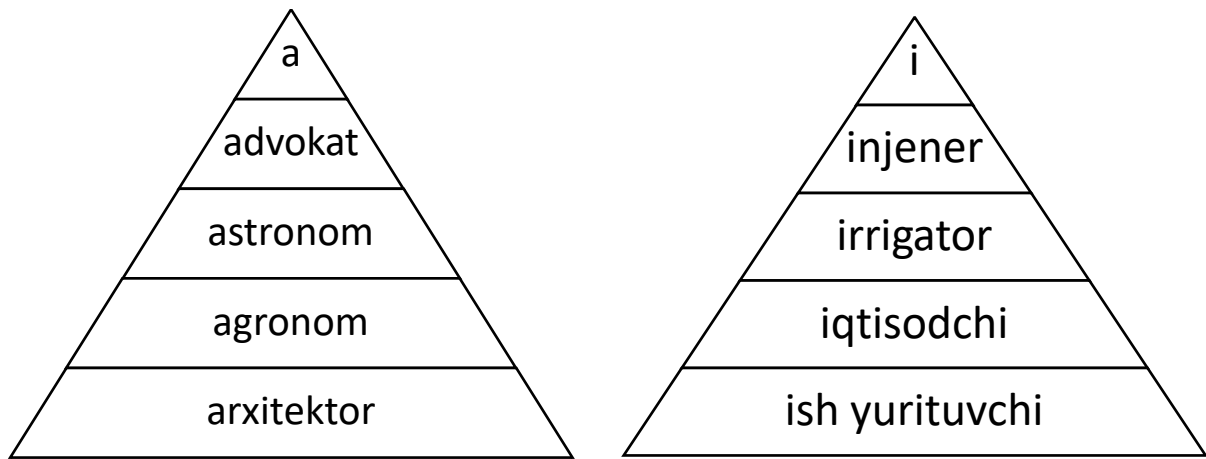
Shu munosabat bilan biz kichik maktab yoshidagi o`quvchilarning kasblar olami haqidagi tasavvur va tushunchalarini chuqurlashtirish maqsadida 4-sinf ona tili dasturi va darsligida ko`zda tutilgan “Tovushlar va harflar”, “Bo`g`in va bo`g`in ko`chirish”, “So`z va uning ma`no turlari”, “Fe`l so`z turkumi”, “Gapning bosh bo`laklari”, “Gapda so`zlarning bog`lanishi” kabi mavzularning o`quvchilarni kasblar olami bilan tanishtirish imkoniyatlarini ko`rib chiqamiz.

Tovushlar va harflar

11-mashq. So`zlarning tushirib qoldirilgan harflarini qo`yib, to`g`ri talaffuz qilib o`qing. Qaysi tovush talaffuzida xatoga yo`l qo`yishingiz mumkinligini ayting.

Bo_bon, chilan_ar, et_kdo`z, pa_takor, tiku_chi, hiso_chi, shi_okor, m_xbir, veter_nar, di_ayner, jar_oh.

13-mashq. So`zlardagi a va i unli tovushlarining talaffuziga diqqat qiling. Qaysi so`zlarning talaffuzi va yozilishida farq sezdingiz?

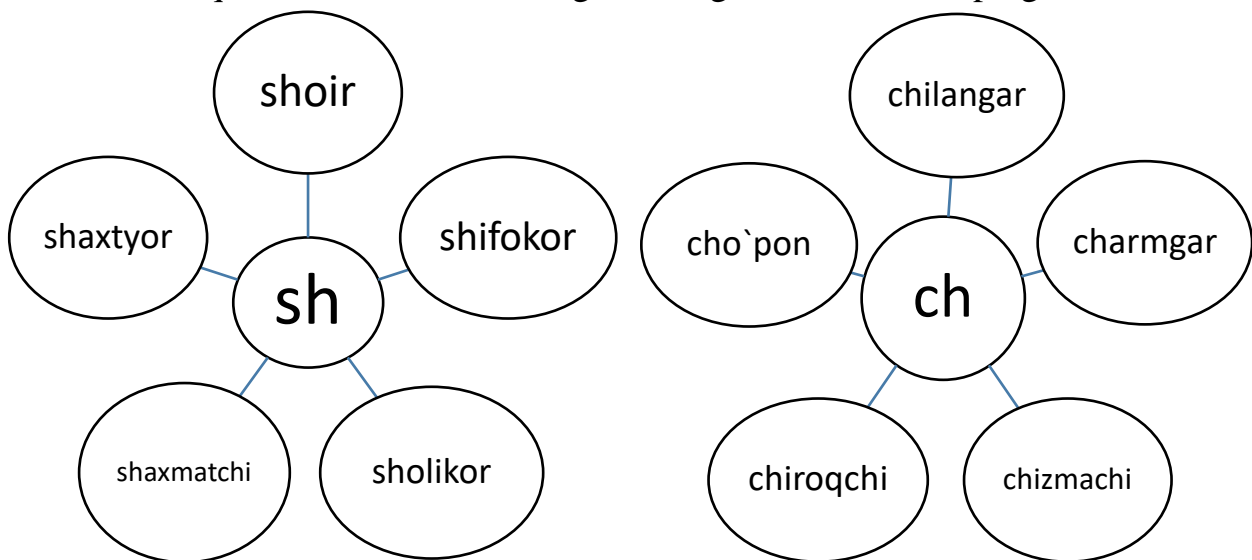
Bo`g`in va bo`g`in ko`chirish.

42-mashq. Berilgan so`zlarni o`qing, ularni bo`g`in ko`chirish qoidasiga ko`ra bo`g`inlarga bo`lib yozing.

Uchuvchi, novvoy, pillachi, jurnalist, rassom, kosmonavt, soatsoz, naqqosh, kutubxonachi, tarjimon, psixolog.

Uchuv-chi, nov-voy, pil-la-chi, jur-na-list, ras-som, kos-mo-navt, soat-soz, naq-qosh, ku-tub-xo-na-chi, tar-ji-mon, psi-xo-log.

45-mashq. Harflar birikmalarining har biriga 5 tadan so`z toping.

So`z va uning ma`no turlari.

59-mashq. O`qing. Ajratib ko`rsatilgan so`zlarning ma`nosini tushuntiring.

1. **Cho`pon** qo`ylarini adirga haydadi.
2. Aktam uyiga **suvoqchini** olib keldi.
3. O`shanda **duradgor** yog`ochga pona qoqib, tushlik qilish uchun uyiga ketadi.
4. Bobom **novvoy** bo`lgan, otam ham.

Ajratilgan so`zlar nimasi bilan o`xshash?

62-mashq. "Kim ko`p so`z topa oladi?" musobaqasi.

1. “Odam-odam” kasblari: tarbiyachi, sotuvchi, hamshira,...
2. “Odam-texnika” kasblari: mashinist, chilangar, arxitektor,...
3. “Odam- badiiy obraz” kasblari: aktyor, artist, rassom,...
4. “Odam- belgilar tizimi” kasblari: hisobchi, kassir, operator,...
5. “Odam-tabiat” kasblari: chorvador, bog`bon, asalarichi,...

Fe`l so`z turkumi.

273-mashq. Matnni o`qing va qayta hikoya qiling.

Qadim zamonda bir bog`bon bo`lgan ekan. Uning bog`ida, turli xil mevali daraxtlar bo`lib, har yili mo`l hosil berar ekan. Shu bois bog`bonning dong`i hamma yoqqa ketgan ekan. Bahor kelganda bog` yashnab ketar, kuz faslida esa anvoyi mevalarning ifori bog`ni tutib, ishtahani qitiqlar ekan. Bundan bog`bon boboning bahri dili ochilib, mevalaridan qo`ni-qo`shnilariga ulashar ekan. Bir kuni bog`bon bog`ida aylanib yurib, anjir daraxtiga ko`zi tushibdi. U yana meva tugmaganidan xafa bo`libdi.

Bog`bon, bog` so`zlarini to`g`ri talaffuz qiling va ma`nosini tushuntiring.

274-mashq. Boshqotirmanini yeching. Maqolni o`qing va yozing.

U		T		Z		O		A	N	G	D		K		U		U	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	---	---	---	--	---	--	---	--	---	--

277-mashq. Rasmda tasvirlangan kasblarning qanday ish bajarishini bildiradigan so`zlarni toping va yozing.

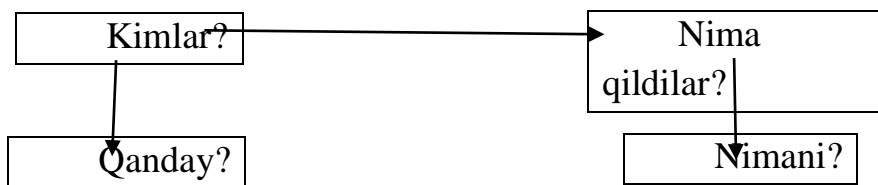
Gapning bosh bo`laklari.

327-mashq. Berilgan soʻzlardan gaplar tuzing. Gaplardagi ega va kesimning tagiga chizing.

1. Gullarni, chiroyli, ekyapti, bogʻbon.
2. Baliq, daryoda, baliqchi, tutyapti.
3. Shoir, sheʼrlar yaratadi, goʻzal.
4. Issiq, novvoy, non, yopadi.

Gapda soʻzlarning bogʻlanishi.

333-mashq. Chizmani kuzating, soʻroqlarga mos soʻz topib, ikkita gap tuzing.

1. Quruvchilar mustahkam bino qurdilar.
2. Sozandalar milliy kuyimizni chaldilar.

340-mashq. Berilgan gaplarni oʻqing. Ularga ikkinchi darajali boʻlaklarni qoʻshib, gapni qayta tuzing.

1. Kosmonavt uchdi.
2. Soatsoz sozladi.
1. Kosmonavt raketada oyga uchdi.
2. Soatsoz mening sevimli soatimni sozladi.

Koʻrib turganingizdek, yuqorida bayon qilingan mavzularning oʻquvchilarni kasblar olami bilan tanishtirish koʻlami 4-sinf ona tili fanining mazkur soha boʻyicha keng imkoniyatlarga ega ekanligidan dalolat beradi. Bundan tashqari boshlangʻich sinf oʻquvchilarini kasblar olami bilan tanishtirib borish bilan birgalikda, ularning mehnat faoliyati elementlari haqidagi tasavvur, tushuncha va bilimlarini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “Oʻzbekiston Respublikasi Xalq taʼlimi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida”gi 2019-yilning 29-apreldagi PF-5712 sonli Farmoni\ “Xalq soʻzi” gazetasi 2019-yil 30-aprel.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining Professional taʼlim tizimini yanada takomillashtirishga doir qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida 2019-yil 6-sentabrdagi PF-5812 sonli Farmoni.

3. Abdurashid Abdumannobovich Turg'unov. "Kasb- hunarga yo`naltirish". O`quv qo`llanma. Toshkent-2019.
4. Umumiy o`rta ta`lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik. Qayta ishlangan va to`ldirilgan 9-nashri. Toshkent-2020.
5. Shodiyev.N Fayziyev M. O`quvchilarni kasb tanlashga yo`naltirish asoslari. O`quv qo`llanma. Samarqand-2023.